

In ne pomišljajo se. Hite, drve k' bajno razsvetljeni votlini, kjer najdejo dete, v plenice povito in v jasli položeno, dete — Boga.

Daleč sveti zvezda. Drugi jo opazijo modri v daljnjih afrikanskih kraljestvih.

Daleč sveti zvezda. A najbližji je ne vidijo, Betlehem je ne opazi, prikrita je njegovim očem, Betlehemu.

Tudi nocoj sveti ta zvezda, nocoj na sveti večer, na sveto noč. Na noč, ki je več ko dehtenje pomladi, več ko čudežen mir brezkončnih zasneženih planjav in spečih zimskih gozdov, več ko vrisk veselja pijanih človeških ustnic... Nocoj, ko veje skrivnostna zmagoslaven dih, ki plava nad pojočim snegom, nad uspanimi hišami človeškimi, nad šumečimi mesti.

Nad šumečimi mesti... Kakor pred skoro dva tisoč leti nad Betlehemom, veje nocoj ta dih nad razsvetljenimi mesti.

Rod, ki je zavrgel Boga, ga ne čuje, alisiš ga ti, ljudstvo — tebi zveni, tebi poje nocoj. Ti si odprlo na široko svoja borna vrata, sprejelo si ga prihajajočega iz višave z odprtimi rokami. Blagor ti!

Zvezda ti sveti, zvezda, ki ti govori o rečeh, brez katerih bi bilo življenje kakor pusti, megleni dnevi v decembru brez sladkega upanja na Božič...

Pastirsko ljudstvo, tebi prvemu se je rodil Kristus — dvigni svojo glavo in ne kloni je...

Levate capita vestra!

Rad. Peterlin-Petruska:

Sveti večer na tujem.

Na svetega večera dan odpustim zgođaj otroke iz šole. Takoj po kosilu odidem v sosednjo vas kupit vse potrebno za svoj praznik, ker Rusi ga praznujejo trinajst dni pozneje. Otroci hočejo me spremljati, no, proti navadi jih ne vzamem s seboj. Ta dan hočem biti sam. Sam s svojimi mislimi.

Pot vodi tri kilometre po dolinici ob potoku in dva kilometra čez holmec. Ves čas ne srečam nikogar, le ob vodi stoji na skali velik kosmat pes in gleda nepremično čez kamen v vodo ali trse in se niti ne zmeni zame.

V vasi grem najprej na pošto, kjer dobim časopise in par pozdravov iz domovine, vse od najdražjih oseb. Potem kupim kadila, sladkorčkov, čaja, dve butiljki vina in v monopolu (državni prodajalni) pol steklenice dobrega žganja.

Čisto nič se ne mudim tamkaj, a se takoj vrnem po isti poti na hutor. Le enkrat se nekoliko ustavim, odložim pokupko, razgrnem prt in nabere vanj za jaslince mahu, ki ga je vse polno po skalah.

Solnce se pomika k zapadu in senca se je raztegnila po dolinici že skoraj do moje hišice, stoječe ob ribniku. Snežena preproga je v senci vedno bolj temnovijoličaste barve, medtem ko žari na solncu v najlepšem zlatu, prehajajočem boljbolj v škrlat. Solska okna goré kot velike božične plamenice.

V sobici je čisto in toplo. Gospodarjeve hčerke so pospravile medtem, ko sem bil v vasi, vse lepo in zakurile peč. Pogrnile so mi mizo s prtom in postavile nanj krožnik z orehi in s praženim semenjem od solčnih rož. Bog jim povrni!

Ko zaide solnce, so jaslince v kotu pri oknu gotove. Lučka gori pred njimi in obseva Jezuščka s starši in živinico v hlevčku in pastirčke po gričih in zlato zvezdo repatico nad njimi.

Temniti se začne in na nebu se po-kažejo prve zvezde. Iz peči nabere v ponev gorečega oglja, nasujem nanje dišečega kadila in grem kadit okoli hiše in po hiši. Pri tem pa molim angelsko češčenje, kakor so to delali vselej očka, in skušam obenem

vorila je tiho, skoraj neslišno, da nisem že na pregibajočih ustnicah razbral njenih misli.

Očitla mi ni nikoli ničesar in prizanašala mi je v marsičem. Nikoli se nisva razgovarjala o medesebojnem prijateljstvu, ali celo ljubezni, ker je čutila, da take razprave in pogodbe motijo in žalijo soglasje prijateljskih src.

Prihajala je vsako leto, vedno ista in vendar vedno drugačna, vedno lepša in čudovitejša; predvsem je vedno enako mlada in sveža.

Vesela je bila, ko je videla, da je skušalo tudi moje srce, ohraniti se mlado in otroško.

In nocoj je ni.

Izza omare so si v poltemi stiskali roke raznoliki rokopisi naših mladih, mlajših in najmlajših pisateljev in čakali na vstajenje belega dne.

Prinesel mi jih je prijatelj Stele, da se tudi jaz naučim ob njih z veseljem upom na prihodnost naše lepe besede v Dom in Svetu.

Vrh vseh rokopisov je gledalo daljše delo »Detinstvo«, kakor bi hotelo in moralo prvačiti med njimi.

Vzad za leposlovnimi spisi pa so se skrivala pisma, ki so v jesenskih dneh došla na moj naslov in katerih vsako bi z

posnemati očetov praznični glas. V eni roki držim ponev z ogljem in kozarec z blagoslovljeno vodo, z drugo pa škropim. Ko sem že vse pokadil in poškopil, postavim ponev v sobi pod mizo, sedem in se zamislim v preteklost... In tiho je v sobi tako, da čujem prasketanje ognja v peči in rahlo cvrčanje olja v svetilki.

Pridejo gospodarjevi gledat jaslince in se čudijo nad mojo umetnostjo, medtem je pa večerja gotova. Ta večer ne sedim dolgo z gospodarjem, temveč se kmalu poslovim in grem malo v step šetat. Tiho je tudi v stepi, še pasjega laježa ni čuti od nikoder, le sneg škriplje pod nogami. Nad menoj pa se svetijo iste zvezde, kakor nekdanj ta večer vdomovini, in veliki voz se tudi tukaj pomika ritensko proti zahodu.

Ko pridem domov, zaklenem za seboj vrata, zagrnem okna in prižgem luč. Nato vzamem iz skrinje kopico pisem in jih položim na mizo. Isto naredim s knjigami svojih prijateljev-pisateljev iz domovine. Potem sedem k mizi, pomaknem k sebi luč in začnem prelistavati in brati vse te stvari. In ko čitam pismo katerega od domačih, ali pesem oziroma prozo prijatelja, vstane dotična oseba pred mojimi duševnimi očmi tako čista in jasna kakor nekdanj v resnici. In čeprav je od tedaj, ko smo se poslednjič videli, preteklo mnogo let, se oni niso niti za las spremenili, temveč ostali takšni, kakršni so bili tedaj: istih obrazov, istih oči, z istimi smehljaji in z istimi navadami. Mnogih ni več na svetu, toda danes to noč stojte vsi ti pred menoj zopet živi in zdravi in gledajo zaupno vame, češ: Dragi! Dolgo se že nismo videli. Evo, nas zopet enkrat zbrane pred teboj!

In jaz sežem po butilki in natočim vina v kozarec: »Bog vas živi, dragi moj! Živijo, prijatelji ljubli! Na zdravje! — Na zdravje in na svidenje zopet!...«

Pozno čez polnoč je že. Lučka pri jaslincih pojema. Prilijem ji olja. Nato odklenem vrata in stopim pred hišo. Zadnji krajec plove visoko na nebu in v njega žarkih se leskeče sneženo polje kot biser-na preproga.

Obrnem se proti zahodu, proti moji domovini in zašepečem v noč: Vesele praznike želim vam vsem! In potem stegnem roko in napravim v zraku tri križe, kakor jih je delala moja rajna mati meni na čelu, ustih in prsih vsak večer ter pravim pri tem: Sladko spančkajte v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha. Amen. — Lahko noč!...

Globok kratek stok se razlegne po dolini. To je počil led na ribniku. In zopet je vse tiho naokoli. Luna gre svojo pot in zvezdice ji udano mežikajo. Skozi zamrznjeno okno pa žari lučka, ki visi pred jaslincami...

Silvin Sardenko:

Vzklik.

Vsaj eno noč!

Vsaj eno zaželeno noč,
vso polno sanj, brez spanja —
in vendar brez kesanja
obhajamo nocoj.
In z njo skrivnost,
ki nam rosi pozabljenost
na vse temé brezkrayne
in vse bolesti tajne —
vsaj eno noč!

O, le veruj:

Pod božjim nebom nisi tuj!
Na vsakega z višave
pogleda in pozdrave
žari en žarek vsaj.
In tisti žar
ugásniti ne sme nikdar,
dokler v nočeh prognanstva
ne spólnimo poslanstva.
O, le veruj!

mirnim srcem predložil tudi njej. Razen enega. Pisano je z velikim nemirom in obupom, o čemer noče nič vedeti in slišati moja prijateljica miru in lepih nad.

Vedar si nocoj tudi moja dušo polagoma osvaja tih baezup na njen prihod.

Utolaziti me ni mogla niti lepa vrsta »Posvečenj«, podpisanih z nežno roko in poslanih z vernim veseljem za praznik Brezmadežne; čeprav raste z vsakim letom v meni prepričanje o veliki vrednosti teh »Posvečenj«.

V mislih, da pomirim svojo nedočkljivost, sem hotel čitati knjigo, ki sem si jo prav za pričujoče praznike prinesel iz knjižarne.

Ni šlo! Zakaj vse besede, lepe besede, so me spominjale nje, katere pozdrav bi bil zame najlepša beseda in katere prihod bi pomenil najlepše dejanje.

V stolnici se je zganil zvon. Prebudila ga je enajsta ura.

Ozrl sem se skoz okno proti stolpu, ki se je kakor roka glasnega prosilca dvigala kvišku.

Visoko nad njim in daleč naokrog je visela božja vsemočnost na perutih resničnosti in svetosti. Zdelo se je, da so se vrhovi dreves in krovi hiš nizko pošibeli pod skrivnostnimi tovorji.

Ksaver Meško:

Koroški prazniki.

Kakor otroku, osirotelemu in zapuščenemu, po materi, se mi stoji šestokrat po Koroški. Ne po Koroški sedanjega nasilstva in krivic, ko je pravica Slovencev, prvotnih prebivalcev dežele, pokopana sto klatfer globoko, in je nihče trpečih in tep-tanih izkopati ne more, nihče mogočnikov in krivičnikov izkopati ne mara. Ne, po Koroški, ki smo v nji živeli nekdanj, ko smo pač trpeli dan na dan krivice in smo se dan za dnevom borili in bili za najnavadnejše pravice, a borili se s toplim idealizmom in neumrljivim, vsak dan se nanovo oživljajočim upanjem v srečo. Če ne zmagamo danes, zmagamo jutri; če ne jutri, pa čez leto, čez dve leti, po desetih letih.

Bili so vroči, a lepi dnevi v tisti bajni deželi molčeti, resnih gora in poezije polnih jezer. Kako se mi ne bi tožilo po krasoviti deželi, kako ne po letih, prežitih v nji!

Nikoli pa se mi ne toži po niti tako silno, tako bolno, kakor o praznikih. S sladkostjo in z božjo preživljamo ob teh spet dneve in praznike, preživeli v Koroški pred desetimi, dvajsetimi leti.

Kako mi vpredre srce v mehko svojo kopreno spomin na praznike vseh svetnikov in vernih duš, ki imajo povsod svojo lepo, mehko-turobno poezijo, v Koroški še svojo čisto samolastno poezijo. Gledam spet v duhu tisto dolgo vrsto ubožčkov, razvrščenih pred župniščem v slikovitem planinskem št. Danielu ob koncu cerkvenih obredov. Ko vse opravimo v cerkvi in na grobovih, ko sem opomnil vse, ki imajo mamon tega sveta, naj odkupljajo duše svojih rajnih in lastne duše iz trpljenja v vica z milostino, pa pristopijo postavni, resni gospodarji, gospodinje, še s solzami v očeh, k čakajočim revežem, da jim razdele »hlebčke za verne duše«.

Ali vsi svetniki in vernih duš dan na Zili. Do večernega mraka na vseh svetih dan, daleč do poldneva na vernih duš dan so trajala tam opravila za rajne. Na vsakem posameznem grobu treba moliti; na nekaterih po štiri, pet, več očenašev. Nisem vedel, kam naj bi se obrnil najprej, komu bi naj ustregel najprej, ko so pa vsi teko čakali, ko se je pa vsem mudilo domov. Vsem bi rad storil po volji, ko bi vsem mogel; saj je bilo pokopališče vse črno žalujočih vernikov od zida do zida, od zida do cerkve.

Hudo je bilo katero leto. Kakor bi ga molitev dražila k besnemu srdu, je divjal in bril čez tisto vzvišeno plan nad Zilo in Dravo veter; in dež je lil, da so škripali in se šibili dežniki od vetra in dežja. Pa smo vztrajali, molili in kropili grobove noter do mraka. Ljudstvo je želelo — Dogu hvala, da je — mi duhovniki smo bili služabniki ljudstva.

Božični prazniki, prazniki najmehkejšje, najskrivnostnejše, najbolj božajoče poezije!

Lepota in sladkost so bili že v bogoslovju, kjer so nam jih očetje jezuiti, možje širokega obzora, srečnih, otroško-radostnih duš, umni vzgojitelji, skušali narediti kar najprijetnejše. Zvečer božično drevesce in za vsakega darilce; preprosto pač in neznatno, a smo ga bili v sree veseli, kakor bi nam ga bilo prineslo samo božje Detce. Pevci so zapeli nekaj božičnic. Še smo se razgovorili, še se veselili nekaj časa kakor pastirci ob jaslincih betlehemske, pa smo morali k počitku. Pač smo legli z mehko svetonočno radostjo v srečo, a že se je budo ob radosti tiho domotožje po hiši domači, po jaslincih v kotu za mizo, po svetem duhu, zibajočem se kakor v sanjah v toplem ozračju nad mizo, po poeziji potov k polnočnici tam doli v Slovenskih goricah, kakor smo hodili in se

Ali niti eni vejici, niti najšibkejšemu krovu se ni zgodilo nič žalega, zakaj božja vsemočnost gleda na vse z dobrohotnimi očmi; eno nje oko je modrost, drugo nje oko je svetost.

In spet sem se spomnil modrih in svetih oči svoje prijateljske pričakovanke.

Zakaj letos ne pride?

V moji duši se je skesalo občutje nad morda ne dovolj iskrenim vabilom, s katerim sem jo bil letos povabil v obisk.

Vendar mislim, da bi ji s tako sumnjo delal krivico, zakaj ona je preponižna, da se ne bi odzvala tudi manj prijaznemu vabilu, samo če more.

Segel sem po »Slovincu«. Ali Belgraj-ske vesti so me navdale z mučno skrbjo. Nocoj je treba biti dobre volje.

Trenutno sem se zavzel »Za Resnico«, tehtno knjigo zbranih govorov dr. Opeka, ki je na mizi ležala pred menoj.

In odprl sem knjigo pri govoru »V zarji svetlosti«.

Kakor on, bi smel tudi jaz skleniti svoje nocojšnje pripovedovanje:

»Resnično da, in kaj, ali ne opazite, da govorim že ves čas o nji... Počakajte.«

Pozvonilo je k polnočnici.

Stopil sem v cerkev in sem jo našel težko pričakovano — Sveto noč.

opajali s skrivnostno krasoto svetih noči v nedavnih dijaških letih.

Ni bilo spanca na oči, strmeče v temo pred seboj, iščočje daljnih krajev, daljnih dragih, minulih dni in noči. Nekaj časa smo se še poltito pogovarjali iz postelje do postelje. Redkejšje in redkejšje so postale besede; kakor neljuba vsiljenka je padla še katera v mir in tišino sobe; naposled smo umolkli vsi, vsi se pogreznili v svoje misli, čakajoči, da zapoje svetonočni zvonovi in smemo vstati.

Za tem prvi božični prazniki zunaj v pastirstvu, v Škocijanu ob Klopinskiem jezeru. Še sedaj se spominjam z vznemirnim začudenjem, kako bajno krasni so bili smrekovi gozdovi med vasio in jezerom, po hribih nad jezerom — sama belokrašena božična drevesca. Bilo mi je, kakor bi živel v pravi pravljici.

A zima je bila strupeno žgoča, kakor so rade koroške zime. Vse tri sv. maše sem imel božični dan na podružnici v Šmarkžu, vse tri zaporedoma. Po službi božji sem šel v Sinčovas po pošto. Pa mi pravi Melita, mlada nečakinja gospe poštarice: »Ali kaj ste za božjo voljo tako počasi maševali! Mislila sem, da mi noge od mraza odpadejo.« Še v topli sobi so se ji pri spominu na pravkar prestalo trpljenje ovlažile lepe oči. Pa sem ji priznal, da se meni ni godilo mnogo bolje. Sveta Rešnja kri mi je pri tretji maši v kelihu zamrznila. Moral sem jo šele odtajati s tem, da sem kelih z rokami grel in dihal vanj. Posebno toplo mi pri tem kajpada ni bilo.

Ze dolgo je mrtva tista lepa, prijazna Melita, kakor je mrtvo izvečine vse, kar so lepega sanjala v tistih lepah mladih dneh naša sreča...

Božični prazniki v nemški Knezovi nad Trgom leta 1900. Da ne bi bil tako sam in zapuščen med Nemci in protestanti, so me za sv. post povabili očetje bosonogi karmeliti v svoj dom na sosednji fari, v Zedlitzdorfu. Mala družinica, trije patri, telesni bratje iz Ahena na Nemškem, in jaz smo sedeli v topli njihovi obednici v prijaznih pogovorih. Le kadar so se porazgovorili med seboj v svoji ahenski nemščini, sem sedel med njimi daljen, nem tujec: ne besedice nisem razumel.

Vrnil sem se v samotni, lepi in prostorni svoj dom, ki bi bil zdaj ves srečen v njem, če bi ga imel, šele ponoči — skoraj vso pot sem stopal med hišami, slavnostno razsvetljenimi, polnimi radosti in sreče.

Ob knjigi, spominih in načrtih za bodočnost sem čakal, da se oglasi pesem svetonočnega zvona, vabečega ovčice dolinice ob Krki v hišo božjo. In prišli so, stari in mladi, tudi protestantov lepo število — skoraj na oltar mi je silila tista živa, nepočakana nemška mladina.

Pač sem se čutil precej tujca, ko sem slišal pri polnočnici nemško petje. A peli so lepo, krasni mladi, nekoliko melanholični ženski glasovi. A tolažila me je misel, kako dobri so ti ljudje, dasi Nemci. Dobri tudi meni.

Svetonočna poezija v planinskem št. Danielu in še višji Strojni. Navadno sem imel čez božične praznike v št. Danielu kakega gospoda iz Celovca, sam pa sem opravljal v Strojni.

V tihi, skrivnostni noči sem šel ali jezdil gor. Gozd ob cesti, skoraj vso pot gozd, je stal negiben in nem, kakor bi tudi on ves zavzet prisluškoval nezasišanih skrivnostim te noči. To čudeče se molčanje je zazibavalo še mene v še mehkejšje, globlje, pobožnejše misli; dvigalo mi je duha visoko gor k zvezdam, sevajočim čudežno pokojno in čudežno skrivnostno dol na svet, ki je bil deležen to noč tolike sreče, tolikega blagoslova.

Kar zdrnil sem se, ustrašil se je tudi konjiček, napel ušesa, če se je sesula kje z veje kepa snega, če je počilo od mraza kje drevo, če je poltito, tajno zavzdihnilo skozi les.

In gori v Strojni, tisoč metrov nad morjem, kako bajen, očarljiv prizor, ko so se po vseh vrhovih pomikale drobne lučke v smeri proti cerkvi, lučka za lučko, nemirne, nagle, kar drhteče proti hiši božji. Pa so se dvignile nocoj vse luči gorskih sel, iz vseh hiš sosednjih vrhov, in romajo sem k Sv. Urhu?

Pri polnočnici lepa cerkev natlačena, glava pri glavi. Na oltarjih smreke — skoraj malo čudno: nemška božična drevesca v teh živo-zavednih slovenskih krajih — vse veje polne lučic, kakor bi gorel in blestel slednji vršiček, vsa cerkev goreča v angelski svetlobi prve svete noči na poljanah betlehemske.

Naposled božične noči pri Mariji na Zili. Tam, v bližini mesta, je bila noč do polnočnice nekako najbolj nervozno-nemirna: ves večer ljudje na cesti, ves večer govorjenje, klici, smeh.

Tudi tisto staro, prostrano cerkev so verniki napolnili skoraj do zadnjega kotička. Prvi so bili Bačani, ki so v verskem oziru vedno prednjačili v fari. Dolga pot iz Bač ob jezeru skozi gozdove, krijoče malone ves svet med jezerom in farno cerkvijo, šestokrat zasnežene, da so prišli Bačani vsi beli in mokri v cerkev. Pa so prihajali z veselimi, od svetonočne radosti

zardelimi obraz, s srečnimi očmi, polnimi navdušenja in pobožnosti. Oživel sem, ko sem jih gledal, vzdostil se, ves se razmahnil v toplem, svetonočnem zanosu.

Po ponočnici, ko se je množica razlila po fari in je v vasi zavladala tišina, sem navadno še dolgo stal v župnišču pri oknu, strmeč prek na mesto, polno električnih žarnic, kakor da je tudi ono prižgalo svetonočne svečke, celo po ulicah in cestah in zlasti na železničnih postajah, pač popotnikom in tujcem, blodečim po svetu brez tople svetonočne sobice, brez jeslic in božičnih luči, naj bi se spomnili svetih časov tudi oni in se jih veselili...

Čudoviti časi, polni materinsko-božajoče toplote sredi brnečih koroških zim, kje ste, kdaj vas doživim spet?

Bili — minili...

O praznikih.

Spisal Anton Čehov. Prevel P. Radlin.

I.

»Kaj naj pišem?« — je vprašal Jurij in pomočil pero.

Vasilisa ni videla svoje hčere že štiri leta. Hči Jefimja se je po poroki odpeljala z možem v Petrograd, poslala od tam dva pisma, potem je pa naenkrat kakor v vodo padla; ne duha ne sluha ni bilo o nji. In če je starka zjutraj kravo molzla, ali kurila peč, ali dremala zvečer in ponoči — vedno je mislila eno in isto: kaj neki dela Jefimja, ali je živa? Treba bi bilo poslati pismo, toda dedec ni znal pisati, a prositi nisi vedel koga.

Prišli so pa prazniki in Vasilisa ni strpela in šla je v krčmo k Jurju, bratu gosposdinje, ki je, odkar je prišel s službe, vedno sedel doma v gostilni in ni delal ničesar; o njem so govorili, da zna lepo pisati pisma, ako mu plačš, kakor je treba. Vasilisa je pogovorila v krčmi s kuharico, potem z gosposdinjo, potem s samim Jurjem. Dogovorili so se za poldrugo desetico.

In zdaj — to se je godilo na svetega Štefana dan v krčmi — zdaj je sedel Jurij za mizo in držal pero v roki. Vasilisa je stala pred njim, zamišljena, z izrazom skrbi in žalosti na obrazu. Z njo je prišel tudi Peter, njen mož, zelo suh, visok, z rdečasto plešo; on je stal in gledal nepremično in naravnost, kakor slepec, in njegov obraz je izražal popolno vero. Vasilisa pa je, ko sta stopila iz krčme, zamahnila z roko na psa in ježno rekla:

— Ah, ti ničvednate!

Starka ni celo noč spala, vznemirjale so jo razne misli, ko se je dani, je pa hitro vstala, odmolila in odšla na postajo, da odpošlje pismo.

A do postaje je bilo enajst kilometrov.

II.

Vodno zdravilišče doktorja B. O. Moselweisera je bilo na novega leta dan ravno tako odprto, kakor drugače, le da je imel vratar Andrej Hrizančič čisto obleko z novimi našivki, škornji so nekako posebno bleščali; in vsakemu, ki je le prišel, je vso srečo in veselo novo leto.

Bilo je zjutraj. Andrej Hrizančič je stal pri vratih in čital časopis. Ravno ob deseti uri je prišel general, star znanec, eden vsakdanjih obiskovalcev, takoj za njim pa — pismonoša. Andrej Hrizančič je slekel generalu suknjo in rekel:

»Srečno novo leto vam želim, vaša prevzvišenost!«

»Bog plačaj, dragi. Jaz ti tudi želim.«

In ko je šel po stopnicah, je general pokimal na vrata in poslal (vsak dan je spraševal isto in vselej zopet pozabil):

»Kaj pa je v ti-le sobi?«

»Kabinet za masažo, vaša prevzvišenost!«

Ko so koraki generala zamrli, je Andrej Hrizančič pregledal došlo pošto in našel pismo na svoj naslov. Odprečital ga je, prebral par vrstic, potem je pa počasi, čitajoč po poti časopis, odkorakal v svojo sobo, ki je bila ravno tam spodaj na koncu hodnika. Njegova žena Jefimja je sedela na postelji in hranila otroka; drugi otrok, najstarejši, je stal poleg in držal kodrasto glavico na njenih kolenih, tretji je spal na postelji.

Ko je Andrej stopil v sobo, je oddal ženi pismo in rekel:

»Najbrž je od domačih iz sela.«

Nato je šel venkaj, ne da bi pogledal in se ustavil na hodniku, blizu svojih vrat. Slišal je, kako je Jefimja s tresočim se glasom prebrala prve vrstice. Prebrala jih je, a več ni mogla; za njo je bilo tudi teh vrstic dovolj, obšla se je s solzami in objemajoč svojega najstarejšega dečka in poljubljač ga je začela govoriti, in ni bilo mogoče razumeti, ali joka, ali se smeje.

»To je od babice, od deda...« je govorila. — »Iz vasi... Nebeška kraljica, svetniki priprošnjiki! Tam so je navalilo snega notri do strehe... drevje je belo, prebelo. Otročki na malih sancah... In plešasti dedek na peči... in rumeni psiček... Oh, moji predragi golobčki!«

Andrej Hrizančič je vse to slišal in spomnil se je, da mu je žena trikrat ali štirikrat dajala pisma in ga prosila, naj jih pošlje domačim v vas, toda važni posli so ga vselej premotili: on pisem ni poslal, ampak so se mu nekje zavaljala.

»A po polju skačejo zajčki,« — je tarnala Jefimja in vsa v solzah poljublja dečka. — »Dedek je miren, dober, babica je tudi dobra, usmiljena. Na kmetih žive duhovno, Boga se boje... In cerkvice je v vasi, kmetje pojejo na koru. O, da bi nas

odpeljala od tukaj nebeška Kraljica, naša Mati-pomočnica!«

Andrej Hrizančič se je zvrnil v sobo, da malo pokadi, dokler kdo ne pride, in Jefimja je naenkrat umolknila, utihnila in si obrisala oči, in le ustnice so ji drhte. Ona se ga je zelo bala, ah, kako se je bala! Trepatala je pred njim in se strašila že njegovih pogledov in ni se upala pri njem ziniti niti besedice.

Andrej Hrizančič je prižgal cigareto, a ravno tedaj je nekdo zgoraj pozvonil. Ugasnil je cigareto, naredil zelo strog obraz in zbežal k svojim paradižnim vratom.

Od zgoraj je šel po stopnicah general, rdeč in svež od kopanja.

»Kaj pa je v ti-le sobi?« — je vprašal in pokazal na vrata.

Andrej Hrizančič se je zavrnil vojaško in glasno odgovoril:

»Tuš, vaša prevzvišenost!«

»Pazite naprimer,« — je nadaljeval Jurij pisati: — »v 5. knjigi Vojnih Naredb. Vojak je skupno ime, Znamenito. Vojak se imenuje Najvišji General in poslednji Prostak...«

Starček je zamigal z ustnicami in tiho rekel:

— Na vnuke pogledati, dobro bi bilo.

— Na kakšne vnuke?« je vprašala starka in pogledala ježno nanj. — A mogoče jih niti ni!

»Vnukov? A mogoče so pa vendar le. Bogve!«

»In zato Vi morete presoditi,« — je hitel Jurij: — »kakšen je Zunanji sovražnik in kakšen Notranji. Najpoglavitejši naš Notranji Sovražnik je: Bahus.«

Pero je škripalo in delalo na papirju kaveljne in zavitke, ki so bili podobni ribiškimi trkom. Jurij je hitel in prebiral vsako vrstico večkrat. Sedel je na stolčku s široko raztegnjenimi nogami pod mizo, si, zdrav, zabuhel, z rdečimi tilnikom. To je bila sama zoprnost, surova, napihnjena, ošabna že radi tega, ker se je rodila in zrasla v krčmi, in Vasilisa je dobro vedela, da je to zoprnost, toda ni mogla tega izraziti z besedami, ampak je samo gledala na Jurja ježno in sumljivo. Od njegovega glasu, od nerazumljivih besedi, od vročine in zaduhljivosti jo je začela boleti glava, misli so se ji zmešale in ni več ni govorila, ne mislila in samo čakala, kdaj neha on škripati. Starček je pa gledal s polno vero. Verjel je starci, ki ga je privedla semkaj, in Jurju; in ko je prej omenil vodno zdravilišče, se mu je poznalo na obrazu, da je verjel in v to zdravilišče, i v zdravilno moč vode.

Ko je nehal pisati, je Jurij vstal in prebral vse pismo od kraja. Starček ni razumel ničesar, vendar je verno pokimal z glavo.

— Dobro si napisal, gladko... — je rekel on: — Bog ti daj zdravje. Dobro...

Položila sta na mizo tri petake in odšla iz krčme, starček je gledal nepremično in naravnost, kakor slepec, in njegov obraz je izražal popolno vero. Vasilisa pa je, ko sta stopila iz krčme, zamahnila z roko na psa in ježno rekla:

— Ah, ti ničvednate!

Starka ni celo noč spala, vznemirjale so jo razne misli, ko se je dani, je pa hitro vstala, odmolila in odšla na postajo, da odpošlje pismo.

A do postaje je bilo enajst kilometrov.

Vodno zdravilišče doktorja B. O. Moselweisera je bilo na novega leta dan ravno tako odprto, kakor drugače, le da je imel vratar Andrej Hrizančič čisto obleko z novimi našivki, škornji so nekako posebno bleščali; in vsakemu, ki je le prišel, je vso srečo in veselo novo leto.

Bilo je zjutraj. Andrej Hrizančič je stal pri vratih in čital časopis. Ravno ob deseti uri je prišel general, star znanec, eden vsakdanjih obiskovalcev, takoj za njim pa — pismonoša. Andrej Hrizančič je slekel generalu suknjo in rekel:

»Srečno novo leto vam želim, vaša prevzvišenost!«

»Bog plačaj, dragi. Jaz ti tudi želim.«

In ko je šel po stopnicah, je general pokimal na vrata in poslal (vsak dan je spraševal isto in vselej zopet pozabil):

»Kaj pa je v ti-le sobi?«

»Kabinet za masažo, vaša prevzvišenost!«

Ko so koraki generala zamrli, je Andrej Hrizančič pregledal došlo pošto in našel pismo na svoj naslov. Odprečital ga je, prebral par vrstic, potem je pa počasi, čitajoč po poti časopis, odkorakal v svojo sobo, ki je bila ravno tam spodaj na koncu hodnika. Njegova žena Jefimja je sedela na postelji in hranila otroka; drugi otrok, najstarejši, je stal poleg in držal kodrasto glavico na njenih kolenih, tretji je spal na postelji.

Ko je Andrej stopil v sobo, je oddal ženi pismo in rekel:

»Najbrž je od domačih iz sela.«

Nato je šel venkaj, ne da bi pogledal in se ustavil na hodniku, blizu svojih vrat. Slišal je, kako je Jefimja s tresočim se glasom prebrala prve vrstice. Prebrala jih je, a več ni mogla; za njo je bilo tudi teh vrstic dovolj, obšla se je s solzami in objemajoč svojega najstarejšega dečka in poljubljač ga je začela govoriti, in ni bilo mogoče razumeti, ali joka, ali se smeje.

»To je od babice, od deda...« je govorila. — »Iz vasi... Nebeška kraljica, svetniki priprošnjiki! Tam so je navalilo snega notri do strehe... drevje je belo, prebelo. Otročki na malih sancah... In plešasti dedek na peči... in rumeni psiček... Oh, moji predragi golobčki!«

Andrej Hrizančič je vse to slišal in spomnil se je, da mu je žena trikrat ali štirikrat dajala pisma in ga prosila, naj jih pošlje domačim v vas, toda važni posli so ga vselej premotili: on pisem ni poslal, ampak so se mu nekje zavaljala.

»A po polju skačejo zajčki,« — je tarnala Jefimja in vsa v solzah poljublja dečka. — »Dedek je miren, dober, babica je tudi dobra, usmiljena. Na kmetih žive duhovno, Boga se boje... In cerkvice je v vasi, kmetje pojejo na koru. O, da bi nas

odpeljala od tukaj nebeška Kraljica, naša Mati-pomočnica!«

Andrej Hrizančič se je zvrnil v sobo, da malo pokadi, dokler kdo ne pride, in Jefimja je naenkrat umolknila, utihnila in si obrisala oči, in le ustnice so ji drhte. Ona se ga je zelo bala, ah, kako se je bala! Trepatala je pred njim in se strašila že njegovih pogledov in ni se upala pri njem ziniti niti besedice.

Andrej Hrizančič je prižgal cigareto, a ravno tedaj je nekdo zgoraj pozvonil. Ugasnil je cigareto, naredil zelo strog obraz in zbežal k svojim paradižnim vratom.

Od zgoraj je šel po stopnicah general, rdeč in svež od kopanja.

»Kaj pa je v ti-le sobi?« — je vprašal in pokazal na vrata.

Andrej Hrizančič se je zavrnil vojaško in glasno odgovoril:

»Tuš, vaša prevzvišenost!«

P. Krizostom:

Verica se pelje k ponočnici.

Cingl, cingl
čez polje zveni.
Verica se pelje
k maši polnočni.

S toplo ruto
je ogrnjena,
očki radovedni
skozi kukata.

»Dirjaj, vranček,
dirjaj, kar se da!
Jaslice bi rada
že zagledala.«

Vspne se vranček,
kakor blisk drvi.
Veterec se zasmeje
Verici v oči.

Dalje, dalje,
mimo hiš in koč,
čez stezice bele
v mrzlo sveto noč.

Cingl, cingl
čez polje zveni.
Verica se pelje
k maši polnočni.

Dr. Mih. Opeka:

„Salve Regina.“

Nekaj misli ob tretji zbirki I. E. Šaričevih pesmi.¹

Duhovnik-umetnik — kaj želite lepšega! V svetišču svojega Boga v neprestanem stiku z vsem, kar je najvišje, — najbolj neskončnega — prenaša s svojo stvarilno močjo to najvišje in neskončno v svetišče umetnosti in v svetišče človeških duš... Toda biti mora res duhovnik in res umetnik!

Tak je biskup Šarič. Veliki duhovnik — sacerdos magnus — s slečnim vlakencem svojega srca, in resničen pesnik-umetnik. Ne »moderen« umetnik — hvala Bogu! Ta hvala Bogu nam prinaša zelo od srca. Zakaj z raznimi »modernimi« umetniki imamo pri nas take izkušnje, da se oddahnemo, če srečamo zopet kakega »nemodernega«. Svoj čas je dejal Stritar, da mora že vsakomur presedati tisto osladno pevanje sentimentalnih mladičev. Toda Stritar je take sentimentalne mladiče sam vzgojil! Kako pa moramo mi, ki pri razuih »modernih« spakarijah nismo ničesar zakrivali, ozlovoljeni klicati, da nam je te vrste »modernosti«, kot jo nam pri nas vsiljuje — zadosti! Zaboga, ljudje dragi, ali ne vidite, kakšne Kristuse in Madone in svetnike nam že podaja naša »moderna« kot višek »umetnosti«, kakšne »plebanuše« nam stavi za vzor-junake in s kakšnimi električnimi žarami nam »osvetljuje«! — Vse, kar je prav! Hrizančič po napredku, iskati novih poti, poizkušati tako in tako — je kajpada prav in potrebno. Toda hrepenenja in iskanja in poizkusov nam nikar podajati za popolnost in dovršenost! — Samo golo hlepenje po izvornosti še dolgo ni umetnost, zlasti ne, če je v resnici le posnemanje oblik, ki niso zrastle iz domače zemlje — je pred nedavnim modro zapisal dr. Jos. T. ali.

Zato le ne oktroirati nam »umetvorov«, le ne ukazovati nam, da padamo na kolena in omedlevamo pred samo to besedo — »moderna«! To so atentati na našo prostost in pogosto na naše občečloveško lepoučje. Kjer bomo videli lepoto in umetnost — saj jo bomo s spoštovanjem priznali. Toda če je ne vidijo naše oči? Ne samo moje ali tvoje, marveč na stotine in tisoče oči — če je ne vidi nihče, razen tistih, ki izkričajo svoje blago? ... Ne! Paziti bo treba, budno paziti, da nam gotovi »umetniki« — in koliko jih je! — ne pokvarijo vsega: etike in estetike, čuta za lepoto in — če bi mogoče bilo — lepote same! ...

Šarič torej ni »moderen« pesnik-umetnik. Ni nenaravnega, ošabenega, pretiranega, iskanega, temnega, nerazumljivega ni v njegovi poeziji, kakor so to pogosto znaki »modernih« — marveč »je-

gova pesem je naravna, pristna, neprisljena, preprosta, čista, jasna. Lepoto vzvišenih misli prikazuje krepko, plastično, v lepih, lahkih, primernih oblikah. Gorko vre njegovo čuvstvo in ogreva srca naša. V plemenitem zanosu se razmahuje njegova duša in dviga duše naše v vedre višave. Vse je lirski. Sicer mu tudi epična pesem ni tuja, vendar ona ni njegovo polje. V svetopisemski »Juditi« pričujoče zbirke »Salve Regina« se razvije njegova umetniška sila le na lirskih mestih. Kot lirski pa je Šarič prav v teh Marijinih pesmih velik. Prisrčen je, ko se kakor dete privija k svoji nebeški Materi, se okrog nje igra, ji cvetič donša, jo neprestano tako nežno kliče, z »najslajšimi imeni in pridevki obsiplje, najmilšim stvarjem prispodablja, pred njeno podobo hodi, se v njeno belo cerkvico ozira, pred njenim oltarjem moli — Gospino čobanče (pastirček) —, nji prepeva, nji vriska, v svoji otroški ljubezni samo o nji govori, misli, sanja...

Viteško čuvstven je, ko kakor trubadur — putnik in Gospin jeklač — hodi okrog in prepeva slavo svoje Edine, Izvoljene, ki je solnce njegovih dni, zverda njegovih noči, radost njegovih upov, zdravje njegovih ran; ko hrepeni k nji vsepovsod in odpovsod: kakor jelen hrepeni k srebrni vodi, kakor liljan k zori, kakor orel k solnčni luči in k svobodi suženj... A dostojanstven in slovesen je, ko kakor svečenik služi sveto službo v hramu Marijine nam visokem brdu, pred oltarjem od granita, pred kipom Preblažene; ko razvije prapor Marijin med svojim ljudstvom in zbere ljudstvo pod ta prapor in gre kot svečenik-vodnik naprej pred narodom — na božjo pot k Mariji Bistrički ali v daljni Loreto ali v Lurd in vsepovsod prepeva Mariji hvalnico in govori vzneseni njen panegirik in poje odo Brezmadežni, Kraljici neba, od angela pozdravljeni in v nebesa vzeti... a tudi žaluje, v črno oblečen, pred Doloroso in Pieti, kličejo neprestano narodu svojemu zveličavno geslo: Po Mariji k Jezusu! —

To je vseskozi divna religiozna poezija, visoka po svojem predmetu, in umetnina po stvarjanju pesnikovem. Šarič je sploh izrazito religiozen pesnik. In katere druge snovi bi bile vrednejše pesnika-duhovnika? Če naj pesnik svojo snov notranje doživi, in je od sile in glovine tega doživetja najbolj zavisno umetniško stvarjanje njegovo — katere snovi bi bile za pesnika-duhovnika primernejše? Pojav, da imamo med pesniki-duhovniki tako malo izrazito nabožnih pevcev, je po naši sodbi nenormalen. Toliko veličastnega, svetega, idealnega, svet gibajočega je v krščanski religiji — in mi, njeni apostoli, izkramo za motivi in idejami po kalnih virih sveta... Quid tibi vis in via Aegypti, ut bibas aquam turbidam? et quid tibi cum via Assyriorum, ut bibas aquam fluminis? ... (Jer. 2, 18.) —

Premalo spoštujemo sebe in svoje najdražje. Zelimo si priznanja in hvale tistega sveta, čigar duhu je religioznost — tudi v umetniški posodi — tuja, če mu ni osvojena. Tega duha bi se morali otresti. Pa ne! Sami gremo za njim in se prepajamo z njim. O Šaričevih pesmih se je baje nekdo, ki bi se ne smel — ne pri nas! bolj doli na jugu — porogljivo izrazil, naj se pošljejo v Rim, da jih papež obdari z odpustki... Kakor da bi se moralo umetniško stremljenje, katero bi pohvalila, nagradila Cerkev — politično sarkazmom! Tisti človek menda ne ve, da so najlepši biseri cerkvenih himnov, kakor Veni sancte, Adoro te, Ave maris stella, Stabat mater i. dr., resnično obdarjeni z odpustki. Ali zato kaj izgube na svoji svetovno priznani dragocenosti? —

¹ Ivan Evangelist Šarič, Salve Regina. Stihovi u čast Gospi. (1895—1920). Sarajevo. Kaptol Vrhbosanski 1920.

² Slovenec z dne 28. nov. 1921, šte. 270, članek »Ne uničite Ljubljani lice!«

³ Proti nalezljivemu hlepenju po »modernosti« s strani katoliških umetnikov se je krepko izrazil goriški nadškof Fr. B. Sedel v svoji »Okrožnici prečestiti duhovščini« z dne 17. nov. 1921, št. 5367, rekoč: — Prašam, ali je treba katoliškim pisateljem, slikarjem, risarjem, pesnikom letati za modernimi večami, za izrodki modernizma in sploh za propalo umetnostjo, tako da se nam nasprotniki v pest smejejo in nas bodo potomeci enkrat pomilovali? Katoliška Cerkev, ki je umetnost povzdigla do najvišje resnice, lepote in dovršenosti, pač nima vzroka, zapustiti svoje tradicije in večno resnična krščanska nauka.

Nova revija
»SOCIALNA MISEL«
začne izhajati januarja meseca 1920. leta.

Prinašala bo kratke članke o najbolj aktualnih vprašanjih domačim in svetovne politike, socialnem vprašanju, kulturnih problemih in gospodarstvu v znanstveni, najširšem krogom razumljivi obliki. — Obravnavala bo vsa vprašanja s stališča krščanskega svetovnega nazora, dajoč v tem okviru najširšo svobodo, in si zagovarjala za vse panoge odlične

sotrudnike ter bo prišla nasproti potrebam našega časa, ki rabi zlasti odločnih smernic v socialnem pogledu.

SOCIALNI DEL BO UREJEVAL
DR. A. GOSAR

KULTURNI
FR. TERSEGLAV.

Cena 100 K na leto.

Izhajala bo dvanaestkrat na leto.